

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
Інформатики та комп'ютерної техніки
Протокол № 8 від 22 січня 2016 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"Дилінгові операції банків"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: доцент кафедри ІКТ, доцент, Тесленко О. В.

Відповідальний за випуск:
зав. каф. ІКТ

Степанов В. П.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

Навчальна дисципліна "Дилінгові операції банків" буде корисна для магістрів усіх форм навчання, хто збирається здійснювати операції на міжнародному валютному ринку (Forex).

Актуальність вивчення цієї дисципліни дає можливість студенту:

здійснювати фінансове прогнозування дилінгових операцій;

приймати участь у операціях по страхуванню від валютних ризиків;

призводити структурне балансування активів і пасивів за рахунок переводу ресурсів із однієї валюти до іншої, з метою отримання максимального прибутку;

здійснювати операції на міжнародному валютному ринку (Forex).

Метою викладання даної навчальної дисципліни є формування компетентностей для самостійного освоєння нових технологій та програмних продуктів дилінгових інформаційних систем.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

набуття практичних навичок проведення дилінгових операцій на основі технічного та фундаментального аналізів;

формування теоретичних знань та практичних навичок щодо механізму прийняття рішень на базі математичних моделей прогнозування фундаментальних параметрів, які впливають на курс валют.

Об'єктом навчальної дисципліни є стратегії проведення дилінгових операцій на основі технічного, аналітичного та фундаментального аналізів.

Предметом навчальної дисципліни є технології здійснення операцій валютного дилінгу та існуючі і перспективні інформаційно-торгівельні системи.

Пререквізити: для вивчення даної навчальної дисципліни студент повинен прослухати навчальні дисципліни: "Вища математика", "Теорія ймовірності та математична статистика", "Банківські операції", "Облік та аудит у банках".

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні поняття, категорії та інструменти, еволюцію, принципи і закономірності функціонування, а також сучасну інституційну систему і

інфраструктуру міжнародних валютних ринків;

методику фінансових розрахунків при маржинальній торгівлі на міжнародному валютному ринку;

основи прийомів біржової торгівлі, порядок здійснення операцій з валютними цінностями;

основні технологічні та технічні аспекти функціонування валютного ринку та технологію проведення дилінгових операцій;

призначення, склад, побудову та функціональні можливості сучасних торгівельних платформ для проведення дилінгових операцій;

основні методи та інструменти страхування (хеджування) валютних ризиків при роботі на міжнародному валютному ринку;

основи здійснення технічного, фундаментального та аналітичного аналізів;

інструментальні засоби фундаментального та технічного аналізу, їх можливості та порядок роботи з ними;

основні концепції побудови стратегій прийняття рішень для проведення дилінгових операцій;

вміти:

аналізувати у взаємозв'язку економічні процеси і інститути валютних ринків розвинутих держав;

виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, що виникають на валютному ринку, пропонувати способи їх вирішення з урахуванням критеріїв ефективності, оцінки ризиків при здійсненні дилінгових операцій;

застосовувати знання з теорії функціонування валютних ринків та проведення дилінгових операцій у своїй професійній діяльності;

- вміти здійснювати ринкові угоди, об'єктивно оцінювати валютні та процентні ризики і застосовувати стратегії їх страхування;

виявляти тенденції та бачити перспективи розвитку валютних ринків і їхніх інституцій.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Уміння використовувати методи розрахунку фундаментальних показників та аналізувати їх вплив на стан валютного ринку з метою фінансового прогнозування в дилінгових операціях	Визначати способи реалізації оптимальних рішень на проведення дилінгових операцій
	Здійснювати обґрунтований вибір та проводити ранжування політичних факторів та економічних показників для прийняття рішень фундаментального аналізу
	Здійснювати обґрунтований вибір трендових індикаторів та осциляторів для прийняття ефективних управлінських рішень на проведення дилінгових операцій. Визначати пріоритети використання технічних індикаторів в торгівельних стратегіях
	Здатність оцінювати можливості використання перспективних комп'ютерних технологій при вирішенні задач валютного дилінгу
	Знання етапів підготовки та підтримки прийняття рішень по укладанню угод в інформаційно-торгівельних системах валютного дилінгу
	Ідентифікувати поточну фазу розвитку валютного ринку згідно з теорією Еліота Прогнозувати рішення з урахуванням впливу поточної фази циклу по валютним інструментам
	Розробляти оптимальні торгівельні стратегії з використанням методів та засобів економіко-математичного моделювання
	Здатність користуватись засобами формалізованого опису економічних індикаторів, визначати стан поточної фази ринку та коректно їх використовувати при розв'язанні задач валютного дилінгу
	Здатність користуватись інформаційними торгівельними системами валютного дилінгу
	Володіння знаннями та практичними навичками з питань використання інформаційних можливостей та здійснення управляючих впливів в сучасних системах валютного дилінгу

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Дилінгові операції банків"
за Національною рамкою кваліфікацій України

5

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Міжнародний валютний ринок FOREX					
Визначати способи реалізації оптимальних рішень на проведенні дилінгових операцій.	Сутність поняття організації валютного дилінгу. Класифікація та види ордерів. Основні вимоги та правила проведення дилінгових операцій.	Знання характеристик світових валютних систем, схеми організації роботи валютного ринку; принципів маржинальної торгівлі; особливостей вибору брокера; інформаційного та дилінгового обладнання сучасних торгівельних платформ.	Проводити аналіз поточної ситуації, що склалася на валютному ринку. Встановлювати ринкові та відкладені ордери різних типів. Модифікувати встановлені ордери.	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо розробки та реалізації стратегії прийняття рішень на встановлення ордерів різних типів.	Відповідальність за точну ідентифікацію ситуації, на валютному ринку за конкретними інструментами. адекватність встановлення ордерів та дотримання точності процедури модифікації їх параметрів.
Тема 2. Фундаментальний аналіз					
Здійснювати обґрунтований вибір та проводити ранжування політичних факторів та економічних показників для прийняття рішень фундаментального аналізу.	Основні етапи та стадії прийняття рішень на здійснення валютного дилінгу за показниками економічних індикаторів.	Знання змісту факторів, що впливають на курс валют; порядку розробки стратегії прийняття рішень за даними фундаментального аналізу; складових економічних індикаторів, та методики їх аналізу.	Проводити розробку стратегії прийняття рішення за допомогою фундаментального аналізу з точки зору технічного аспекту. Формувати пріоритети економічних індикаторів.	Презентувати результати розробленої стратегії прийняття рішень на проведенні дилінгових операцій за результатами фундаментального аналізу.	Відповідальність за коректність формування кортежу економічних індикаторів для прийнятого рішення та узгодження з часовими параметрами здійснення дилінгових операцій.

1	2	3	4	5	6
Тема 3. Основи технічного аналізу. Графічний аналіз					
Здійснювати обґрунтований вибір інструментальних засобів графічного аналізу з дотриманням аксіом технічного аналізу та основних вихідних теоретичних положень щодо можливих рамок проведення технічного аналізу.	Характеристика основних постулатів технічного аналізу та правил побудови графіків та основних технічних ліній для проведення технічного аналізу.	Знання сутності технічного аналізу, методичних основ розробки та прийняття рішень на здійснення дилінгових операцій за патернами та згідно стратегії каналу.	Здійснювати вибір інструментальних засобів для проведення графічного аналізу, з побудовою фігур технічного аналізу. Розробляти графічні моделі для реалізації стратегії каналу при трендовому русі ринку та для флету.	Презентувати результати побудови патернів для графіків ціни та презентувати результати стратегії прийняття рішень за фігурами технічного аналізу та згідно стратегії каналу.	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо визначення ситуації що склалася на ринку за допомогою патернів; проводити розробку стратегії каналу для різних умов поведінки валютної пари.
Тема 4. Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу					
Здійснювати обґрунтований вибір трендових індикаторів та осциляторів для прийняття ефективних управлінських рішень на проведення дилінгових операцій. Визначати пріоритети використання технічних індикаторів в торговельних стратегіях.	Сутність обґрунтування та побудови стратегій за допомогою інструментів технічного аналізу. Чинники, що впливають на вибір конкретних технічних індикаторів.	Знання основ побудови та принципів роботи трендових індикаторів, осциляторів, індикаторів Б.Вільямса та індикаторів обсягу.	Здійснювати обґрунтування вибору технічних індикаторів для прийняття ефективних рішень в конкретних ситуаціях що складаються на ринку. Будувати торговельні стратегії для різних умов функціонування торговельних систем.	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо використання запропонованих технологічних інструментальних засобів в торговельних стратегіях.	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за надійність і точність результатів реалізації стратегій в торговельних системах.

1	2	3	4	5	6
Тема 5. Хвильова теорія Еліота. Прогнозування в дилінгових операціях					
Ідентифікувати поточну фазу розвитку валютного ринку згідно з теорією Еліота Прогнозувати рішення з урахуванням впливу поточної фази циклу по валютним інструментам.	Визначення поняття "прогнозування" та основних принципів розвитку ринку згідно теорії циклів за моделлю Еліота Сутність трендових моделей та підходи до декомпозиції часового ряду на регулярні та сингулярні.	Знання основних етапів прогнозування; методів прогнозування та аналізу стану валютного ринку згідно теорії циклів. Знання методів підбору тренду, процедури проведення експоненціального згладжування.	Будувати прогнозні моделі стану валютного ринку з урахуванням фаз теорії циклів. Визначати та формалізувати прогнозну поведінку курсу.	Презентувати результати побудови прогнозних моделей згідно хвильової теорії Еліота. Здатність до групової взаємодії в процесі з'ясування причин виникнення невизначеності.	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо фази розвитку валютного ринку. Відповідати за коректність та адекватність розроблених моделей Приймати рішення в умовах невизначеності та відповідати за точність і коректність результатів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЕКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Дилінгові операції та прийняття рішень за допомогою технічного та економіко-математичного аналізу

Тема 1. Міжнародний валютний ринок FOREX

1.1. Міжнародний валютний ринок FOREX.

Історія міжнародного валютного ринку. Світові валютні системи. Основні поняття організації валютного дилінгу. Схема організації роботи валютного ринку. Учасники міжнародного валютного ринку FOREX. Умови роботи на FOREX. Розклад роботи. Валютний курс. Формування валютного курсу. Котирування.

1.2. Технічні аспекти роботи на ринку FOREX.

Дилінгові операції трейдерів. Правила проведення дилінгових операцій. Принцип маржинальної торгівлі. Види ордерів.

1.3. Дилінгові інформаційні системи. Брокери.

Функціонування брокерських організацій. Особливості вибору брокера. Інформаційне та дилінгове обладнання REUTERS, BLOOMBERG. Роль і місце дилінгових інформаційних систем в автоматизації банківської справи.

Тема 2. Фундаментальний аналіз

2.1. Економічні індикатори та їх вплив на курси валют.

Фактори, які впливають на курс валют. Фондові індекси. Розклад виходу економічних індикаторів на тиждень вперед та правила його аналізу. Аналіз впливу факторів на курс валют. Розробка стратегії прийняття рішень за допомогою фундаментального аналізу (технічний аспект).

2.2. Практичні аспекти впливу фундаментальних факторів.

Графік виходу економічних індикаторів. Складові індикаторів та методика їх аналізу. Особливості та послідовність проведення фундаментального аналізу по інструменту євро/долар.

Тема 3. Основи технічного аналізу. Графічний аналіз.

3.1. Основи технічного аналізу. Графічний аналіз.

Мета технічного аналізу. Сутність технічного аналізу. Теорія Доу. Лінійний графік. Графік відрізків, графік “хрестиків і нуликів”. Японські свічки. Правила побудови графіків котирувань валют та їх інтерпретація. Лінії тренду. Лінії та рівні підтримки/опору. Стратегія каналу.

Тема 4. Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу

4.1 Технічний аналіз. Індикатори.

Індикатори та осцилятори технічного аналізу. Середні, MACD, Momentum, RSI, Stochastic, DMI/ADX. Правила аналізу.

4.2 Стратегії технічного аналізу.

Побудова стратегії прийняття рішень за допомогою технічного аналізу. Використання Strategy Builder. Настроювання стратегії на умови роботи з конкретним брокером. Оптимізація стратегій за різними критеріями.

Тема 5. Хвильова теорія Еліота. Прогнозування в дилінгових операціях

5.1 Основи класичної теорії циклів. Модель Белла. Хвильова теорія Еліота.

Класична теорія циклів. П'ять фаз циклу. Схема побудови циклів за моделлю Белла. Схема побудови циклів за моделлю Еліота.

5.2 Прогнозування в дилінгових операціях.

Побудова моделі впливу фундаментальних факторів на курс валют. Трендові моделі. Методи підбору тренду. Декомпозиція часового ряду на трендову, сезонну, циклічну та випадкову складові.

Побудова прогнозу за допомогою методу експоненційного згладжування. Метод Хольта, Уінтерса. Вибір оптимальних параметрів згладжування.

3. Теми лабораторних занять

Лабораторна робота – це організаційна форма навчального заняття, на якому студенти під керівництвом викладача проводять експерименти чи досліді в навчальних лабораторіях з використанням відповідного устаткування, комп'ютерної техніки.

Основною метою лабораторного заняття є практичне підтвердження окремих теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуття практичних вмінь та навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, комп'ютерною технікою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Слід зазначити, що в межах дисципліни "Дилінгові операції банків" з метою досягнення ефекту системності знань та набуття досвіду роботи з дилінговими системами на лабораторних заняттях досліджуються практичні аспекти роботи зі спеціалізованими пакетами прикладних програм, що використовуються в дилінгових операціях. До початку проведення лабораторних робіт студенти мають засвоїти основні поняття, які досліджуються в даній роботі, шляхом самостійного опрацювання питань, що розглянуто на лекційних заняттях. На початку заняття викладачем розкривається суть роботи, та роздаються індивідуальні варіанти завдань.

Лабораторні роботи виконуються в наступній послідовності:

вивчення навчального матеріалу за темою лабораторної роботи з використанням конспекту лекцій, рекомендованих підручників і навчальних посібників; самостійна підготовка студентів до роботи з пакетами прикладних програм які використовуються під час проведення досліджень на занятті; виконання завдання на ПК відповідно до виданого варіанта й подання результатів викладачеві.

Після завершення кожної роботи студенти готують і оформлюють звіт й захищають отримані результати.

Звіт повинен містити: Титульну сторінку з виказанням групи та факультету навчання, а також тему та перевіряючого; тему й мету роботи; зміст завдання й короткий опис порядку його виконання; роздруківку основних результатів виконання варіанту завдання.

Плани лабораторних занять наведено у табл. 3.1.

Перелік тем лабораторних занять

Назва теми	Програмні питання
Змістовий модуль 1. Дилінгові операції та прийняття рішень за допомогою технічного та економіко-математичного аналізу	
<i>Тема 1.</i> Міжнародний валютний ринок FOREX	<i>Завдання 1.</i> Дослідження програми технічного аналізу Metatrader
<i>Тема 2.</i> Фундаментальний аналіз	<i>Завдання 2.</i> Дослідження фундаментальних факторів при проведенні дилінгових операцій
<i>Тема 3.</i> Основи технічного аналізу. Графічний аналіз	<i>Завдання 3.</i> Дослідження технічних аспектів проведення дилінгових операцій на базі торгівельної платформи Forextester
<i>Тема 4.</i> Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу	<i>Завдання 4.</i> Дослідження паттернів та технічних індикаторів для прийняття рішень в прикладних програмах Metatrader-4 та в Forextester
<i>Тема 5.</i> Хвильова теорія Еліота. Прогнозування в дилінгових операціях	<i>Завдання 5.</i> Дослідження торгових стратегій та оптимізація їх параметрів за сигналами в прикладних програмах Metatrader-4 та в Forextester

4. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основними видами самостійної роботи є:

вивчення лекційного матеріалу;

вивчення рекомендованої літератури;

підготовка до лабораторних занять і розробка ескізів документів з кожної лабораторної роботи;

підготовка до тестового контролю з модулів навчальної дисципліни;

підготовка до виконання контрольних робіт з модулів навчальної дисципліни.

Перелік завдань для самостійної роботи студентів та форми її контролю подано у табл. 4.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	4
Змістовий модуль 1. Дилінгові операції та прийняття рішень за допомогою технічного та економіко-математичного аналізу		
<i>Тема 1.</i> Міжнародний валютний ринок FOREX	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторної роботи, огляд теоретичного та відео матеріалу з теми "Міжнародний валютний ринок FOREX", дослідження програми технічного аналізу Metatrader	Звіт з лабораторної роботи
<i>Тема 2.</i> Фундаментальний аналіз	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторної роботи, огляд теоретичного та відео матеріалу з теми "Фундаментальний аналіз", опрацювання даних з Інтернет ресурсу .Forexite.com	Звіт з лабораторної роботи
<i>Тема 3.</i> Основи технічного аналізу. Графічний аналіз	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторної роботи, огляд теоретичного та відео матеріалу з теми "Основи технічного аналізу. Графічний аналіз", практична робота з торгівельною платформою Forextester	Звіт з лабораторної роботи
<i>Тема 4.</i> Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторної роботи, підготовка до контрольної роботи, огляд теоретичного та відео матеріалу з теми "Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу", практична робота з торгівельною платформою Metatrader-4 та в Forextester.	Письмова контрольна робота за темами 1 – 4. Звіт з лабораторної роботи
<i>Тема 5.</i> Хвильова теорія Еліота. Прогнозування в дилінгових операціях	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до лабораторної роботи. Виконання індивідуального науково-дослідного завдання (ІНДЗ), практична робота з торгівельною платформою Metatrader-4 та в Forextester.	Звіт з лабораторної роботи. Захист ІНДЗ

5.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Тема ІНДЗ: *"Побудова та оптимізація механічних торгових стратегій. Практична частина: побудувати та оптимізувати стратегію на вибір".*

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: проблемні лекції, відео-ролики, робота в малих групах, мозкові атаки, кейс-методи, презентації (табл. 6.1 і 6.2).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни (лекційні заняття)

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
Тема 1. Міжнародний валютний ринок FOREX	Проблемна лекція з питання про ризикованість роботи на ринку FOREX та пов'язані з цим питання відповідальності і професіоналізм фахівців з дилінгу. Відеоролики за темою лекції.
Тема 2. Фундаментальний аналіз	Проблемна лекція з питання «Яким чином проводити комплексний аналіз курсів валют». Відеоролики за темою лекції.
Тема 4. Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу	Проблемні лекції з питань «Поняття про торговельні стратегії» та «Етапи розробки та оптимізації торговельних стратегій»

**Використання методик активізації процесу навчання
(лабораторні роботи)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1. Міжнародний валютний ринок FOREX</i>	<i>Лабораторна робота 1.</i> Дослідження програми технічного аналізу Metatrader	Робота в малих групах, відеоролики по встановленню ордерів
<i>Тема 2. Фундаментальний аналіз</i>	<i>Лабораторна робота 2.</i> Дослідження фундаментальних факторів при проведенні дилінгових операцій	Робота в малих групах, мозкова атака, пов'язана зі способами врахування економічних індикаторів в фундаментальному аналізі, відеоролики по фундаментальному аналізу
<i>Тема 3. Основи технічного аналізу. Графічний аналіз</i>	<i>Лабораторна робота 3.</i> Дослідження технічних аспектів проведення дилінгових операцій на базі торгівельної платформи Forextester	Робота в малих групах, мозкова атака з аналізом і технологією застосування різних способів входження в ринок та закриття позицій
<i>Тема 4. Технічний аналіз. Індикатори. Стратегії технічного аналізу</i>	<i>Лабораторна робота 4.</i> Дослідження паттернів та технічних індикаторів для прийняття рішень в прикладних програмах Metatrader-4 та в Forextester	Робота в малих групах, мозкова атака з аналізом можливих рішень по розробці та оптимізації внутрішньої денної торгівельної стратегії
<i>Тема 5. Хвильова теорія Еліота. Прогнозування в дилінгових операціях</i>	<i>Лабораторна робота 5.</i> Дослідження торгових стратегій та оптимізація їх параметрів за сигналами в прикладних програмах Metatrader-4 та в Forextester	Робота в малих групах, проблемна ситуація, пов'язана з суперечливими показниками різних технічних індикаторів та даних фундаментального аналізу ринку, презентація результатів розробки торгівельної стратегії

7. Рекомендована література

7.1. Основна

1. Колодізєв О. М., Шамша Б. В. Дилінгові операції. Навчальний посібник. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. – 456 с. (Укр. мова).
2. Дилінгові операції комерційних банків. Лабораторний практикум / С. Г. Шило, Г. В. Щербак. – Х.: Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 236 с. (Укр. мова).